

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

„Bodoki Károly Vízügyi Múzeum”

települési, megyei értéktárba történő felvételéhez

Mezőberényi Polgármesteri Hivatal		
Iktatószám: E. 1612	Melléklet: -	db: -
Érkezett: 2018 APR 23.		
Előszám:	Utószám:	Előadó: M. J.

<http://www.kvte.hu/ksar/t28.htm>

Készítette: Benyovszki Mihály
5650. Mezőberény Ady Endre u. 13

Mezőberény 2018. február 1.

aláírás

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó személy neve:

Benyovszki Mihály

5650. Mezőberény Ady Endre u. 13

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: *Benyovszki Mihály*

Levelezési cím: *5650. Mezőberény Ady Endre u. 13*

Telefonszám: *+36-20/ 9-572-752*

E-mail cím: *erimisi@szucsnet.hu*

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

„Bodoki Károly Vízügyi Múzeum”

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság

☐ egészség és életmód

☐ épített környezet

☒ ***ipari és műszaki megoldások***

☐ kulturális örökség

☐ sport

☐ természeti környezet

☐ turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Cím: 5650 Mezőberény, Hosszú-Foki Szivattyú, Külterület 55/2

Földrajzi koordináták: É 46° 49' 27", K 21° 1' 14"

Telefon: +36308152427

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ ***települési***

☐ tájegységi

☒ ***megyei***

☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Hosszúfoki szivattyútelep a Kettős-Körös jobb partján Mezőberény és Békés között található. Helyrajzilag Mezőberény külterületéhez tartozik. A szivattyútelepet a Hosszúfoki Ármentesítő Társaság létesítette. A telep létrejöttének célja, a Körös jobb oldalának belvízvédelme. A mellette lévő Hosszúfoki főcsatornából az ide összegyűlő belvizet - a területen levő csatornák, árkok ide vezették be a belvizet - beemelte a Körös folyóba.

A szivattyútelep a kor akkori legjobb, legkorszerűbb technikájával lett felszerelve. Beépített, falazott gőzkazán magas téglakéménnyel és a szivattyút pedig egy nagy teljesítményű gőzgép hajtotta.

Az 1898 évben megépült telep neve: Hosszúfok I.sz. gőzüzemű szivattyútelep.

A gőzszivattyú a Schlick műveknél, készült és teljesítménye 1köbméter/ sec volt. A gőzgép Láng gyártmányú, a gőzkazánt pedig a Cornwall cég gyártotta.

A környékbeli szivattyútelepeket 1 gépész felügyelte, aki a telepen létesült szolgálati lakásban lakott és a lakhatás mellett, évi 1200korona fizetést, 400korona egyéb költségtérítést, valamint állami nyugdíjjogosultságot kapott. A szivattyú üzemelése esetén a telepet, és az ott működő gépegységeket több ember tudta csak kiszolgálni, hiszen a nagy teljesítményű gép, rengeteg gőzt kívánt és ezt a munkát csak több ember együttesen tudta elvégezni.

(Szénbehordás, kazánba szén belapátolás, kazánfelügyelet, a fogyó gőz miatt folyamatos vízpótlás...) Mindemellett a gépésznek ekkor folyamatosan volt feladata, a gőzgép és szivattyú megfelelő üzembiztonságban tartása miatt. A gépet folyamatosan ellenőrizni, kenni, olajozni kellett.

A gőzszivattyú egészen a 60-as évekig üzembiztosan működött és használatban volt.

A 70-es évek árvizei a Vízügyi Igazgatóság területén sok vízgépet, vízügyi épületet tönkretettek, és ekkor határozott úgy a Vízügyi Igazgatóság, hogy a még fellelhető gépeket, eszközöket összegyűjtik és a teljes egészében eredeti állapotban megmaradt, Hosszúfoki szivattyútelepen kiállítják.

Az épület külső - belső fölüjítást kapott és az eredeti berendezéseket is rendbe hozták. A szivattyú-gőzgép-kazán együttes is szinte eredeti pompájában látható. (Nem elhanyagolandó egyébként, hogy az egész berendezés most is üzemképes állapotban van, és egy hozzáértő kezelőszemélyzet egy alapos átvizsgálás után, újra működésre bírná.)

Az épületen belül több helységben is ki vannak állítva a fennmaradt eszközök, dokumentumok, térképek, fotók. Az udvar szintén kiállítási terület ahol az 1600-as évektől napjainkig megtekinthetők a folyamszabályozáshoz használt eszközök, nagyobb vízgépészeti szerkezetek és vízügyi gépek.

A múzeumot 1974-ben nyitották meg és a neve Bodoki Károly Vízügyi Múzeum lett.

A múzeum látogatható: egész évben előzetes bejelentkezés alapján. Telefon: +3666526400

A szivattyútelepről és a Múzeumról sok érdekességet tudhatunk meg az alábbi összeállításból. (A cikkekben a Bodoki nevet használják mind y-nal, mind pedig i-vel. Az eredeti megjelenés szerinti névhasználatot hagytam meg mindenütt, azonban tudni kell, hogy a helyes írásmód - „Bodoki”)

Hosszúfoki I. számú szivattyútelep

<http://www.kovizig.hu/01-rolunk/05-vizugyi-mult/vizugyi-mult.php>

Mezőberény

A múzeum a Schlick-gyárban 1896-ban készült ipartörténeti emlék szivattyúból és a működését biztosító kazánból áll. A telep udvarán egyéb gépek és szivattyúk is megtekinthetők. A múzeumot a Kis-Sárrét déli peremén, a Hosszú-foki-főcsatorna és a Kettős-Körös találkozásánál lévő hosszúfoki szivattyútelepen alakították ki. A gyűjtemény Bodoki Károly (1814-68) vízépítő mérnökről kapta a nevét. Bodoki Károly Beszédes Józseffel együtt tervezte meg a Körösök szabályozását, és a munkát 1855-től haláláig irányította.

A Kettős-Körös jobb oldalán keletkezett belvizek beemelése 1898 évben megépült a Hosszúfok I.sz. gőzüzemű szivattyútelep. A ma már nem üzemelő szivattyútelepen Vízügyi Múzeumot hoztak létre. Az épületben a falazott gőzkazán és az eredetileg felszerelt gépészeti egységek ma is a beépítés helyén láthatók. A kiállítási teremben a Körös-vidék vízügyi múltját bemutató tablók, a tárolókban pedig vízgazdálkodással kapcsolatos műszerek és dokumentumok gyűjteménye található. A szivattyútelep udvarán elődeink által alkalmazott vízgépészeti berendezések vannak elhelyezve.

Békés, 1897-10-31 / 45. szám

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Bekes_1897/?query=hossz%C3%BAfoki%20szivatty%C3%BA&pg=210&layout=s

Zsilip-próba Mező-Berényben.

Érdekes kísérletnek volt színhelye e hó 23-án Mező-Berény község hol a hosszúfoki ármentesítő társulat által hosszúfoki csatornának a Kettős-Körösbe való betorkolásánál épített nagy zsilip ellenállási képességét tették próbára. E célból több mint két héten át működött ott egy szivattyú gép, a mely a zsilip és a tőle mintegy 100 méter távolságban levő elzáró készülék közé óriási mennyiségű vizet emelve ezen térben a vízállást 770 cm.-re, tehát eddig még el

nem ért magasságra emelte. Az erős építményű zsilip a víz óriási nyomását kiállotta daczára annak, hogy csak egy oldalról kapta a nyomást, a mit árvíz alkalmával pedig a csatornának felduzzadt vize nagyban ellensúlyozna. Az érdekes kísérletnél jelen volt a társulat vezetősége és választmánya élén Hegedűs Mihály alelnökkel, dr. Lukács György főispán, dr. Fábry Sándor alispán, Steinecker Gábor főmérnök és még több meghívott vendég. A szemle után a hejszinén Hegedűs alelnök gazdag villásreggelivel vendégelte meg a résztvevőket, melyen pohárköszöntőket mondottak a főispán a társaság vezetőségére gróf Wenckheim elnök és Hegedűs alelnökre, ez utóbbi a főispánt és alispánt éltette, mire dr. Fábry Sándor és dr. Hajnal István mondtak még pohárköszöntőket.

Békésmegyei közlöny, 1907-04-11 / 28. szám

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesmegyeiKozlony_1907_1/?query=hossz%C3%BAfoki%20szivatty%C3%BA&pg=181&layout=s

Pályázati hirdetés.

A hosszúfoki ármentesítő társulatnál megüresedett gépészi állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Ezen állás javadalmazása: évi 1200 korona fizetés, a tiszai ármentesítő társulatok közös nyugdíjintézete alapszabályai értelmében nyugdíj-jogosultság, továbbá 200 korona évi lakbér, vagy ehelyett természetbeni lakás és 400 korona évi úti átalány.

A gépész kötelessége a társulat öt szivattyú telepének kezelésén kívül, a társulat árvédelmi védvonalának 6 gátőrszakaszán a gát biztonsági teendők elvégzése is.

Felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy pályázati kérvényeiket, keresztleveleikkel és képesítéseiket, valamint eddigi alkalmazásaikat igazoló okmányaikkal felszerelten az 1907. évi április hó 20.-ig a társulathoz annyival is inkább nyújtsák be, mivel a később beérkező kérvények figyelembe nem vétetnek.

Az állás kinevezés útján töltetik be; a kinevezendő egyén állását 1907. május hó 1.-én elfoglalni köteles és lakását addig, míg a társulat neki a védőtöltés mentén megfelelő lakást adhat, Köröstarcsa községben köteles tartani.

Az állással járó teendőkre nézve közelebbi felvilágosítás a társulati irodában nyerhető.

Békésen, 1907, április 8.

dr. br. Drechsel Gyula s.k. társ. alelnök.

Ember a Körös mentén.

...A fiúkkal ellentétben nem hat napra kötődött a Köröshöz Varga főgépész a hosszúfoki szivattyútelepen. Harmincöt éve dolgozik itt, az ország jelenleg legnagyobb vízkivételi művében :

— A szivattyúk összteljesítménye másodpercenként huszonkét köbméter. Ha szükséges, ennyi belvizet emelünk át a Körösbe. Kétszázezer katasztrális hold a Fehér-, a Fekete- meg a Sebes-Körös völgyében a magyarországi termőterület. Erről a vidékről kell eltávolítanunk a felesleges vizet. De jön víz egészen Nagyváradtól. Együttműködünk a román szakemberekkel. Ha nem lennének ezek a szivattyúegységek, óriási károkat okozna a belvíz a mezőgazdaságnak. Igaz, az idén még nem dolgoztak a gépek. Nem volt rájuk szükség De készenlétben állnak. Folyamatosan karbantartjuk őket... Régi masinák, 1916-ban készültek a Schlick-Nicholson műveknél, amely később a Ganz Gyárba olvadt. Én is dolgoztam ott lakatosként, onnan kerültem ide, az édesapám helyére. S talán ide kerül majd, nemsokára, az én helyemre az egyik fiam. Másik két fiam is van, őket is ide köti a munkájuk, csak nem szakad meg talán a családi hagyomány... Most egyébként korszerűsödünk. Villanyüzemre állunk át. A motorokkal is. Mert világításra már régebben villanyt használunk. Bár az sem volt így mindig. Először a szivattyúházban is csak petróleumlámpa volt még, aztán lett helyette házi áramfejlesztő és most végre vezetéken jön az energia. S van fejlődés másban is. Kövesutat kaptunk, azon hozhatja a mikrobusz naponta a közelből bejárókat. Teljes üzemnél, harmincnál többen dolgozunk... Különlegessége szocialista brigádunknak, hogy a gépészek egymástól távol lévő, elszórt telepeken dolgoznak. Mégis nagyon sokszor vagyunk együtt, a karbantartási munkákat egyszerre végezzük egy-egy telepen, s ilyenkor mindnyájan ott tevékenykedünk. Ezeknek a munkáknak nagy részét télen csináljuk meg Van dolgozunk tehát akkor is, főleg, mert az említettek mellett még a fagytól is védenünk kell a berendezéseket... Szeretem ezt a munkát, sokat dolgoztam itt, nemsokára eljön azonban a nyugdíjba menés ideje. Mezőberénybe költözünk akkor, van egy kis házam, itt hagyjuk a szolgálati lakást. Nem akarunk terhére lenni senkinek... A Köröstől, persze, egészen biztos, akkor sem szakad majd el Varga főgépész. Aki egyszer élt a víz mellett, soha nem felejtheti el. Nehéz is lenne, olyan szép erre a folyó. Kényelmesen kanyarog Berény, aztán Tárcsa felé, parti fűzeket simogat, vízbe csüngő ágak simogatják. Hihetetlenül gazdag virágrengetegben gyönyörködhet közben: uralkodóit a karcsú, magas lilák, valamivel szerényebben

kínálják magukat bogaraknak, méheknek, szitakötőknek az aprófürtű sárgák s a fára, ágakra, bokrokra kapaszkodó, azokat olykor egész a vízig beborító fehér folyondárok.

Békés Megyei Hírlap, 1991-06-25 / 147. szám

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesMegyeiNepujasag_1991_06/?query=hossz%C3%BAfoki%20szivatty%C3%BA&pg=252&layout=s

Korokat átfogóan bemutató állandó kiállítással várja az érdeklődőket a Kettős-Körös jobb partján, a Hosszúfoki szivattyú- telep szomszédságában a Bodoki Károly Vízügyi Múzeum. A tárlatnak otthont adó egykori — ma is üzemképes! — szivattyúház az 1890-es években épült, nagy teljesítményű gőzüzemű szivattyúját 1898-ban gyártották.

A kiállítás gazdagon illusztrálja a Körösök völgyének múltját, különösen gazdag a XIX. század közepéig háborítatlan vízi világot bemutató anyag, mely a Körösök és a velük egy vízrendszert alkotó Berettyó völgyét tárja a látogatók elé. A tárlat bemutatja a nagy Körös völgyi árvizeket, száraz időszakokat, gazdag, dokumentum értékű fotóanyag látható a duzzasztókról, s nem utolsósorban a vízügyi műszerekről.

A kiállítás mindennap látogatható.

Békés Megyei Hírlap, 1991-11-23-24 / 275. szám

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesMegyeiNepujasag_1991_11/?query=hossz%C3%BAfoki%20szivatty%C3%BA&pg=248&layout=s

A múzeum Bodoki Károlyról kapta a nevét.

1974. július 19-én nyílt meg az Alföld első vízügyi múzeuma azzal a céllal, hogy emléket állítson a vízügyi múltnak, s ezen keresztül bemutassa, hogy a honfoglaló őseink óta itt talált őshazánkban, a Körösök vidékén milyen feladatokkal kellett megbirkóznia a lakosságnak a pusztításokat okozó vizekkel szemben, illetve az éltető víz előteremtéséért. Ezt a törekvést Széchenyi István így fogalmazta meg: „Hazánk jó részét víz borítja, posvány fedi, melyen ezer famíliák, új nemzetségek élhetnének boldogan, ha nád és zsombék helyett kies mezők, s mosolygó lakhelyek támadnának. Csak tőlünk függ, virágzó kerteket, szorgalmasan működő gyárakat, szabad embereket állítani oda, ahol még róka és farkas csatangol, s káka tövén szárcsák és egyéb vízimadarak tanyáznak...”

A múzeum a hosszúfoki szivattyútelep két helyiségét tölti meg, ahol az egyikben még a múlt században épült — ma is üzemelésbe állítható, 1 köbméter/sec teljesítményű szivattyú látható, egy Schlick-féle gőzgéppel. Ezzel emelték át a

Kettős-Körösbe a szántóföldek csatornájában összegyűlt csapadékvizet. Az egész szivattyútelep, különösen a gépészeti berendezése a XIX. század technikájának műszaki, ipartörténeti emléke is.

A másik helyiségben — a boltozatos nyílással kettéosztott — teremben pedig 1700 utáni évekből származó, Vásárhelyi Pál, Beszédes József, Huszár Mátyás, Bodoki Károly, vízügyi szakemberek által készített és használt térképek láthatók. A tárgyi emlékek közül a vízügyi szolgálatban használatos hidrológiai és földmérő műszerek, szögprizmák, a gátőrök és gépészek életének tárgyi emlékei, kubikostaliccska, suba, ásó, lapát, bográcsok szolgálakkal, csobolyók, kuttyogtatók találhatók. Összességében olyan, a vízügyi életben használatos, gazdag írott és tárgyi anyagok, amiket még az átépített vagy megszünt gátőrtelpek, elavult gépészeti felszerelések elkallódása előtt sikerült összegyűjteni, megmenteni a vízügyi múlt bemutatására.

A múzeum Bodoki Károlyról, a híres vízrendező mérnökről kapta a nevét. Bár a vízügyi múlt bővelkedik kiváló szakemberekben, a már fentebb említetteken kívül Sajó Elemér, Bogdánfy Ödön, Vertics József, Kvassay Jenő, Bodoky Lajos, ezek mellett azonban mégiscsak Bodoki Károly volt az, aki itt sok-sok érdemet szerzett, Gyulán lakott és ugyanitt működött, mint a Körös—Berettyó főmérnöke, 1868. évben bekövetkezett haláláig.

Ez a szép tájon fekvő kis múzeum, szerény kezdetként ugyan, ám mégis mint a Körösvidéki kirándulások egyik célpontja, számos látogatót vonzott, az Alföld legelső vízügyi múzeumaként, hogy a még fellelhető és a pusztulásra ítélt vízügyi emlékek megmentésére szolgáljon az e témák iránt érdeklődő látogatók számára.
Gabnai Sándor

Békés Megyei Hírlap, 1993-05-18 / 114. szám

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesMegyeiNepujasg_1993_05/?query=hossz%C3%BAfoki%20szivatty%C3%BA&pg=222&layout=s

Múzeum a folyóparton

A Kettős-Körös jobb partján, Mezőberény határában, a hosszúfoki gátőrház szomszédságában található Magyarország egyik ipartörténeti ritkaságának számító Bodoky Károly Vízügyi Múzeum. Az egykori szivattyútelepből kialakított múzeum felöleli, bemutatja a vidék vízügyi emlékeit, a Körösök vízvilágát, a folyószabályozásokat, s nem utolsósorban a Bodoky családnak a vízrendezésben vállalt szerepét.

Mi tagadás: sokat köszönhet a táj az Erdélyből ide települt családnak. A családfő, vagyis Bodoky Mihály 1812- ben lett Békés vármegye főmérnöke, a megkezdett vízszabályozás halála után fiára, Károlyra maradt, aki először a megye mérnökeként, majd a Körös-Szabályozó Társulat főmérnökeként végezte a munkálatokat. Halála után Lajos öccse folytatta, s elképzelései alapján készült

a környék belvízmentesítése, 1898-ban megépült a Hosszúfoki I. Számú Gőzüzemi Belvíz-szivattyútelep, mely napjainkban is üzemképes, több mint 100 esztendőes berendezései vészhelyzetben akár munkába is állíthatók.

Békés Megyei Hírlap, 1993-07-21 / 168. szám

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesMegyeiNepujasg_1993_07/?query=hossz%C3%BAfoki%20szivatty%C3%BA&pg=268&layout=s
Békés megyei „LEG”-ek

— A legjelentősebb vízügyi tárgyi emlékek a Bodoki Károly Vízügyi Múzeumban találhatóak. Nevét a Körösök szabályozásának legkiválóbb mérnökétől kapta. Kiállító helyisége Mezőberény külterületén, a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság 1898-ban épült hosszúfoki belvíz-szivattyútelepének épületében van. Eredeti állapotában látható itt a mintegy 100 éves gőzgép, szivattyú és kazán. A kiállítás régi mérnöki műszerek, tervrajzok, fotók és más korabeli dokumentumok segítségével mutatja be a Körösvidék vízszabályozásának a történetét.

Újra látogatható a mezőberényi Vízügyi Múzeum

<https://www.beol.hu/bekes/kozelet-bekes/ujra-latogathato-a-mezoberenyi-vizugyi-muzeum-97031/>

Kisebb, de halaszthatatlan felújítási munkák után újra látogatható Mezőberényben a Vízügyi Múzeum. A Kettős-Körös jobb partján, a Hosszúfok I. szivattyútelep épületében kialakított, s harminchárom esztendeje megnyílt gyűjtemény Bodoky Károly nevét viseli.

Az épület, az egykori, 1898-ban készült szivattyúház - igazi ipartörténeti ritkaságok gyűjteményének ad otthont - teljes felújítása még várat magára, amire a Körös-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság pályázati forrásokból igyekszik a pénzt előteremteni. A múzeum igazi ritkaságokkal, látványosságokkal, féltett kincsekkel várja a látogatókat.

Az 1898-ban, Budapesten, a Schlick féle Vasöntőde és Gépgyár Rt.-ben készült gépészeti berendezések anno, koruk legmodernebb technikáját jelentette. A két tűzterű kazán működtette a Rédei-féle tolattyús vezérműrúddal gyártott gőzgépet, melyhez kapcsolódott a két hengeres, közvetlen meghajtású, 800 milliméter átmérőjű átemelő szivattyút, mely a percenkénti 120 fordulat mellett egy köbméter vizet emelt át a mentett területről a folyóba. A szivattyútelep berendezései ma is működőképesek, üzembe helyezése viszont igencsak gondokat

okozna, ugyanis már csak elvétve akad olyan idős szakember, aki ismeri a berendezés indításának és működtetésének részleteit is. A múzeum megemlékezik a Hosszúfok I.-es szivattyútelep szakembereiről is, így többek között első főgépészeről, Szabó Zoltánról, aki csaknem három évtizede töltött a fedélzeten. Őt Varga Géza, majd Varga Ferenc követte.

Természetesen a gátőrök sem maradhattak ki: 1898-tól 1926-ig Parola József teljesített szolgálatot e szakaszon. Őt id. Elek Mihály, majd Elek Mihály, Bartalus János, Kiss László, Komlódi Zoltán követték, s tíz éve Hegedűs András teljesít szolgálatot a gátőrzásban.

A Székelyföldről a Körösök vidékére települt népes Bodoky család feledhetetlenül beírta nevét a magyar vízszabályozás történelmébe. A család több tagja vízimérnökként magas színvonalon művelte szakmáját, de nemcsak kiváló vízimérnökként, hanem közéleti és közgazdasági tevékenységük révén is kimagasló alakjai voltak Gyula, a Körösök és a Berettyó vidéke, a főváros és hazánk életének.

Bodoky Károly vízépítő mérnök 1814. március 19.-én Gyulán született. Tanulmányait a fővárosban, a Mérnöki Intézetben végezte, ahol 1836-ban diplomázott, majd 1838-tól Békés Vármegye mérnökeként tevékenykedett. Bodoky Károly dolgozta ki 1848-ban a Körösök és a Berettyó szabályozásának tervét, majd ő maga irányította a folyók szabályozási munkálatait. Munkássága kiterjedt a Sebes-Körösön Nagyváradig, a Fekete-Körösön Gyantáig, a Fehér-Körösön Borosjenőig, a Berettyón Hegyközszentimréig. Ugyancsak az ő neve fémjelzi a Nagy-Sárrét lecsapolásának munkálatait. A Berettyó Sárrétjének lecsapolása után lett lehetőség e területen keresztül - Füzesgyarmat és Biharnagybajom között - földút kijelölésére, melyet Békés és Bihar vármegyék kértek a helytartótanáctól.

Az új út irányát 1868. december 10.-én jelölte ki Bodoky Károly, s ezt követően kezdődtek az érintett településekkel, a földmunkákkal kapcsolatos teendők tárgyalására. Lehet, hogy kevesen tudják: 1863-ban Bodoky Károly Baros Frigyessel és Klasz Mártonnal együtt dolgozta ki és tervezte meg a tiszántúli öntöző- és hajózó csatornát, az úgynevezett Felső Tisza - Érvölgy - Körös csatornát. Bodoky Károly miután kijelölte a Füzesgyarmat-Biharnagybajom közötti utat haza indult Gyulára, ám út közben rosszul lett, s visszavitték Biharnagybajomba, ahol még ezen a napon, 1868. december 10.-én szívsszélütésben elhunyt. Bodoky Károlyt többször felkérték, vállaljon országos hivatalt, de ő szűkebb hazájában maradt. Túl szerény ember volt, ezért nem lett országos hírnév szakember. Munkásságát, halálát követően több mint egy évszázadon át, csend kísérte. A késő utókor figyelt fel ismételten személyére, s Mezőberényben, a megszűnt Hosszúfoki szivattyútelep épületében létesített Vízügyi Múzeumot

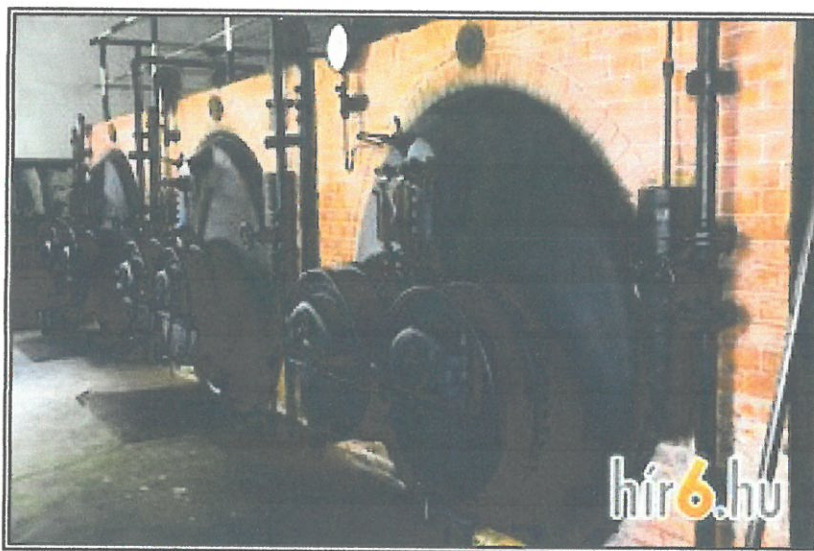
róla nevezték el. A Bodokyak helye ott van a nagy vízszabályozók, Huszár Mátyás, Vásárhelyi Pál, Beszédes József és a többiek mellett, akik második honfoglalásként visszahódították az országot a mocsárvilágtól.

Szekeres András

40 éves a Bodoki Károly Vízügyi Múzeum

http://hir6.hu/cikk/100168/40_eves_a_bodoki_karoly_vizugyi_muzeum

Már negyven éve, hogy vízügyi szakemberek úgy döntöttek: itt az ideje, hogy a hosszúfoki szivattyútelepet „nyugdíjba” küldjék. A kuriózumnak számító muzeális érték, azóta igazi látványosság szakembereknek és érdekességeket kedvelő látogatóknak.

A Hosszúfoki csatorna - a Romániából érkező és a mellékágak csapadékvizét gyűjti össze - a Kettős-Körös ölelésében lévő objektum rendszer gyönyörű környezetében fekszik - olvashatjuk a hir6.hu megyejárásának egyik cikkében. 2013 őszén jártak kollégáink a múzeumban, akkor azért, hogy az olvasók figyelmét felhívjuk a különleges látnivalóra. Ezúttal ismét a figyelem középpontjába került a múzeum, még hozzá azért, mert 40 éve alapították. Néhány szó magáról a múzeumról: a Kettős-Körös jobb oldalán keletkezett belvizek beemelésére 1898. évben épült meg a Hosszúfok I.sz. gőzüzemű szivattyútelep. A ma már nem üzemelő szivattyútelepen a Körös-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság vízügyi múzeumot hozott létre.

A rendezett udvar, a felújított gátórház, a működő

szivattyúk mellett kétségtelenül a múzeumként is üzemelő szivattyúházban megtalálható gőzszivattyú és a korabeli vízvédelmi eszközökből berendezett kiállítás az igai látványosság. Az épületben a falazott gőzkazán és az eredetileg felszerelt gépészeti egységek ma is a beépítés helyén láthatók.

A kiállítási teremben a Körös-vidék vízügyi múltját bemutató tablók, a tárolókban pedig vízgazdálkodással kapcsolatos műszerek és dokumentumok gyűjteménye található. A szivattyútelep udvarán elődeink által alkalmazott vízgépészeti berendezések láthatók.

A Bodoki Károly Emlékév eseményeinek sorában a Bodoki Károly Vízügyi Múzeum alapításának 40. évfordulója alkalmából ünnepséget tartottak a Hosszúfok I-es szivattyútelepen.

A vendégeket Bak Sándor igazgató köszöntötte, Takács Lajos nyugalmazott igazgató előadásából a múzeum történetét ismerhették meg a jelenlévők, Szabó János műszaki igazgató-helyettes a Hosszúfoki Szivattyútelepek térségi szerepét ismertette, majd Sas Sándor gépész mutatta be a múzeumban található gépmatuzsálemeket, aki Bak Sándor társaságában végigkísérte az építményben a megjelenteket, miközben közösen megtekintették a kiállítás tárgyait.

A Hosszúfoki-csatorna.

<http://www.tajgazda.hu/index.php/hu/tajerinto/437-a-hosszufoki-csatorna>

A kitűnő horgász hely a technika története iránt érdeklődőket is kiszolgálja. A Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság I. szivattyútelepénél ér véget a Hosszúfoki csatorna. Ez az utolsó állomása a csatorna mentén található vízátemelő szivattyútelepeknek. A gátőr Hegedűs András, büszkén mutatta be birodalmát. A rendezett udvar, a felújított gátórház, a működő szivattyúk mellett kétségtelenül az 1898-ban telepített és múzeumként is üzemelő szivattyúházban megtalálható Sclick gőzszivattyú (1098-as sorszámu) és a korabeli vízvédelmi eszközökből berendezett kiállítás a telep ékessége. A szivattyúházban a rend, a tisztaság és a fantasztikus öntöttvas monstrumok mellett különös gépek, fogaskerekek és a kerekek mellett lévő apró rézkütyük voltak, amik legelőször

szemet szűrtak. A különálló kazánházban termelték meg azt a gőzt, ami működésbe hozta a szivattyút. A kazánnak két égéstere van, ebbe pakolták folyamatosan a szenet öt-hat órán keresztül ahhoz, hogy a szükséges nyolc bar nyomású gőz megtermelődjön. Ennyi idő alatt körülbelül hatvan mázsa szén raktak rá a fűtők tűzre, egy egészen kisméretű lapáttal. Gyakorlatilag folyamatosan lapátolni kellett. Begyűjtani sem volt egyszerű, külön szaktudást igényelt, hogy a majd öt méter hosszú kazán alatt végig égjen a tűz. Arról nem is beszélve, hogy ezt a tüzet folyamatosan egész hosszában életben kellett tartani. A gőz csőrendszereken át vezetődjött a szivattyúterembe. A szivattyú két oldalán dugattyúk vannak, melyek forgatják a szivattyúban lévő lapátot. A kazánház felőli oldalon a nagynyomású dugattyú helyezkedik el, a szivattyú másik oldalán lévő dugattyút a maradék, alacsony nyomású gőz hajtotta. Jól ki lett találva ez a fantasztikus szerkezet, és tökéletesen működött. Amikor teljes kapacitással ment a szivattyú, alig volt hangja, olyan simán, gördülékenyen dolgozott. A szivattyú teljesítménye 120/perces fordulat esetén 1 köbméter víz volt másodpercenként, tehát egy perc alatt hatvan köbméter vizet emelt át Kettős-Körösbe. A kazánhoz csatlakozott egy kis szivattyú, mely összekötetésben volt a házba bejövő vízzel. Ha pótolni kellett a vizet, ezzel a szivattyúval tették. A 118 éves gép kitűnő állapotban van, gyakorlatilag hibátlan. Igazi békekebeli anyagból készült és kiválóan össze van rakva. Sehol egy repedés, sehol egy sérülés a fémek felületén. Be is lehetne indítani, de ennek egyszerre több akadálya is van. A szivattyúk működtetése szigorú engedélyhez van kötve, ennek nincs meg ez az engedélye. Meg értő fűtőt és értő szivattyúkezelőt sem igen találunk ma már hozzá. Bár biztosan meg lehetne tanulni kezelni. A Schlick-féle Vasöntöde és Gépgyár Részvénytársaság műhelyében 1898-ban gyártott berendezés védetté lett nyilvánítva, a Magyar Épületgépészeti Múzeum által, 2012-ben. A szivattyú a 47-es, a kazán 48-as lajstromszámot kapta. A védetté nyilvánítási ünnepségen ott volt Hosszúfokon Schlick úr unokája is.

Egyébként a Hosszúfoki csatorna és a Kettős-Körös egyensúlyára három szivattyúház vigyáz Hosszúkon. A II. szivattyútelepen is Schlick szivattyúk vannak, de azok üzemelnek, bár nem gőzzel, hanem villanymotorral vannak meghajtva. A 1899-ben gyártott négy szivattyú összteljesítménye 10 m³/mp. Csak az érdekesség kedvéért, sorszámaik 1185, 1186, 1187, 1188, azaz egy év alatt majdnem száz szivattyút gyártottak le a gyárban. A III. szivattyútelepen lévő gőzszivattyúkat már a Schlick-Nicholson Művek gyártotta 1916-ban. Ezek szintén üzemben kívüli gőzszivattyúk, melyek már közel sem olyan robosztusak, mint múzeumi darab társuk, de szintén nagyon érdekes ipartörténeti emlékek. Sorszámuk 2017, 2018. Tehát a Schlick művek 18 év alatt közel 1000 darab gőzszivattyút gyártottak le. A hosszúfoki védelmi központ és környéke igazán izgalmas célpontja lehet a horgászoknak, a kirándulások szerelmeseinek éppúgy,

mint a technikatörténet iránt érdeklődő embereknek. Senki nem fog unatkozni, aki körbenéz azon a tájon...

Nemo kapitány is megirigyelhetné a Vízügyi Múzeumot

<https://www.beol.hu/bekes/kozelet-bekes/nemo-kapitany-is-megirigyelhetne-a-vizugyi-muzeumot-564013/>

A vízügyi múlt emlékeinek megőrzése érdekében a már nem üzemelő Hosszúfok I. szivattyútelepen a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság 1974-ben hozott létre múzeumot.

Bak Sándor, a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (Kövizig) igazgatója köszöntőjében elmondta, a Hosszúfok I-es szivattyútelep felbecsülhetetlen értékű ipari műemlék, az itt található eszközök, gépek megőrzését az igazgatóság fontos feladatának tekinti.

A rendezvényen Takács Lajos, a Kövizig nyugalmazott igazgatója tartott előadást a múzeum történetéről. Mint elmondta, az intézmény szükségességét az 1970-es nagy tiszavölgyi árvíz vetette fel.

Annak során sok gátórház, árvízvédelmi szertár ment tönkre - ecsetelte. - Ez tűnt az utolsó alkalomnak, hogy a régi vízügyi tevékenység jellemző eszközeit összegyűjtsük. A vízügyi múzeum létrehozásával kapcsolatos feladatokat Gabnai Sándor műszaki tiszt végezte.

Takács Lajos egyébként két műszert adományozott a vízügyi múzeumnak, amelyhez kapcsolódóan az adományozó-levelet az ünnepség részeként adta át Bak Sándornak. A programon a Bodoki Károly Vízügyi Múzeum Baráti Kör tagjaként jelen volt Gabnai Zsuzsanna, a múzeum létrehozójának, Gabnai Sándornak a leánya.

Gabnai Zsuzsanna átadta azon kiadványok másolatát, amelyeket édesapja a múzeum megnyitásának körülményeiről és a névadó Bodoki család munkásságáról az utókor számára készített, a jelen lévő egykori és jelenlegi vízügyi igazgatónak, míg Sas Sándor gépész mutatta be a múzeumban található Láng gőzgépet, a Schlick szivattyút és a Cornwall gőzkazánt. Az épületben a falazott gőzkazán és az eredetileg felszerelt gépészeti egységek ma is a beépítés helyén láthatók.

Egy kis összeállítás a Bodoki Károly Vízügyi Múzeum névadójáról.

[http://www.mjvk.hu/web/guest/gyulai-wiki/-/wiki/Main/Bodoki%20K%C3%A1roly%20\(1814-1868\)/pop_up.jsessionid=52FBC41E4E2F68874365116BC13C1884](http://www.mjvk.hu/web/guest/gyulai-wiki/-/wiki/Main/Bodoki%20K%C3%A1roly%20(1814-1868)/pop_up.jsessionid=52FBC41E4E2F68874365116BC13C1884)

Név: Bodoki Károly

Névváltozat: Henter (1848-ig); Bodoky

Születési idő: 1814. március 29.

Születési hely: Gyula

Halálozási idő: 1868. december 10.

Halálozási hely: Nagykőrös

Foglalkozás: vízépítő mérnök

Helytörténeti vonatkozás: Gyulai származású, Bodoki Mihály fia. 1838-tól Békés vármegye mérnöke. 1848-ban kidolgozta a Körösök és a Berettyó szabályozásának tervét, s utóbb, mint a Körös-Berettyó Társulat főmérnöke, ő irányította a folyók szabályozási munkálatait.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BEKM_Kbmkt_07_KorosesBerettyo/?query=bodoky%20k%C3%A1roly&pg=304&layout=s

BODOKY KÁROLY

Gyulán született, Pesten kapta mérnöki oklevelét, majd európai tanulmányutat tett. Egy ideig a Vízi és Építészeti Főigazgatóságon dolgozott, majd 1838-ban apjától, Bodoky Mihálytól megörökölte a Békés megyei mérnök tisztét. 1868ban bekövetkezett haláláig tevékenyen részt vett a Körös és Berettyó szabályozásában. Az 1840-es években irányította a Fekete-Körösön folyó átvágásokat, 1845-től részt vett a szabályozási társulat létrehozásában, 1855ben elkészítette a végleges rendezési tervet, melynek végrehajtását ő maga irányította.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Az 1800-as évek elején megkezdődtek a Körösök szabályozási munkálatai. A fél évszázadon át tartó, vízrendezési munkáiban mintegy száz mérnök vett részt. Irányításukkal kubikos generációk tagjainak ezrei, sokmillió köbméter földet megmozgatva ásták ki az új medreket, a levezető csatornákat, építették a gátrendszerek száz és száz kilométereit évtizedeken át. Ekkor kialakultak az új medrek, és a többi folyóág egy része belvíz-elvezetési, öntözési funkciókat vett át. Ezen csatornákból, az összegyűlő belvizet az élő folyóba szivattyúkkal emelték be. Az egyik ilyen szivattyútelep az 1898-ban létesült Hosszúfoki Szivattyútelep. A telepen nagyteljesítményű gőzszivattyú teljesített szolgálatot hosszú éveken át, és elmondhatjuk, hogy az akkor legyártott gép kitűnő minőségben készült el, mivel 120 év után is, elméletileg üzemképesen áll az akkori beépítési helyén.

A szivattyútelepet 1974-ben vízügyi múzeummá alakították át.

A Kettős-Körös jobb partján, Mezőberény határában, a hosszúfoki gátórház szomszédságában található Magyarország egyik ipartörténeti ritkaságának számító Bodoki Károly Vízügyi Múzeum.

Az itt már 120 éve megtalálható ipartörténeti jelentőségű gőzszivattyú mellett rengeteg egyéb tárgy kerül kiállításra. Összegyűjtötték a még fellelhető egyéb vízügyi eszközöket, berendezéseket. Helyet kaptak korabeli fotók, vízügyi térképek dokumentációk, így ez a múzeum komplett egészében mutatja be a Körös szabályozáskorabeli és az azután használt gépeket, berendezéseket. Kijelenthetjük, hogy a legjelentősebb vízügyi tárgyi emlékek a Bodoki Károly Vízügyi Múzeumban találhatók.

Az 1898-ban gyártott gőzszivattyú-gőzkazán együttes védetté lett nyilvánítva, a Magyar Épületgépészeti Múzeum által, 2012-ben. A szivattyú a 47-es, a kazán 48-as lajstromszámot kapta. A védetté nyilvánítási ünnepségen ott volt Hosszúfokon Schlick úr unokája is.

A Bodoki Károly Vízügyi Múzeum egyedülálló a megyében, és országosan is elismert, (Berendezései nem véletlenül kaptak ipartörténeti védettséget.) és Mezőberényhez való területi hovatartozása miatt a Mezőberényi Települési Értéktárba, megyei jelentősége (országos ipartörténeti védettség, egyetlen a megyében és országosan is nagy jelentőségű ipartörténeti emlék) miatt pedig a Békés Megyei Értéktárba való felvételét javaslom a Bodoki Károly Vízügyi Múzeumnak a „Bodoki Károly Vízügyi Múzeum” c. javaslat alapján.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

hungaricana.hu

mjvk.hu/web

tajgazda.hu

hir6.hu

beol.hu

kovizig.hu

kvte.hu

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

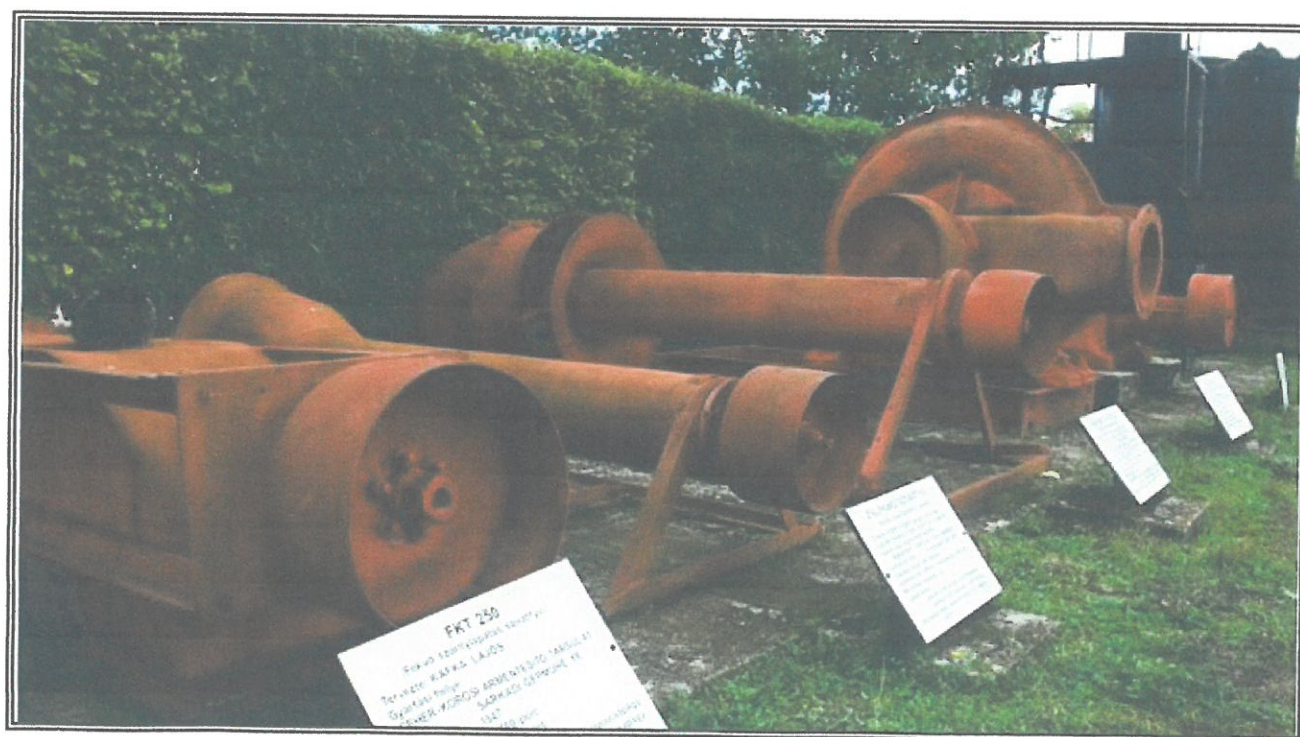
<http://www.kovizig.hu/index.php?menu=16&sub=2>

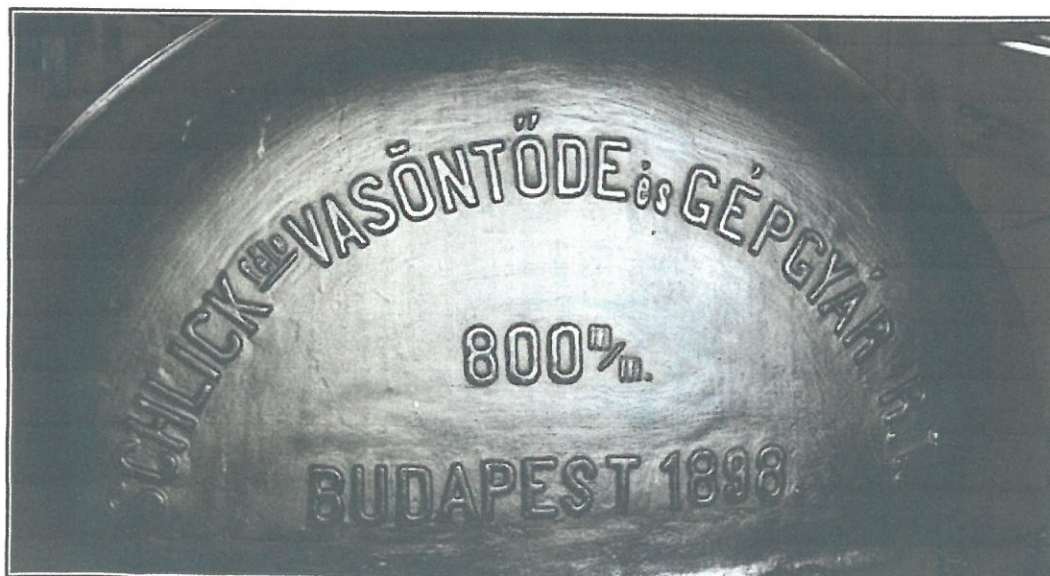
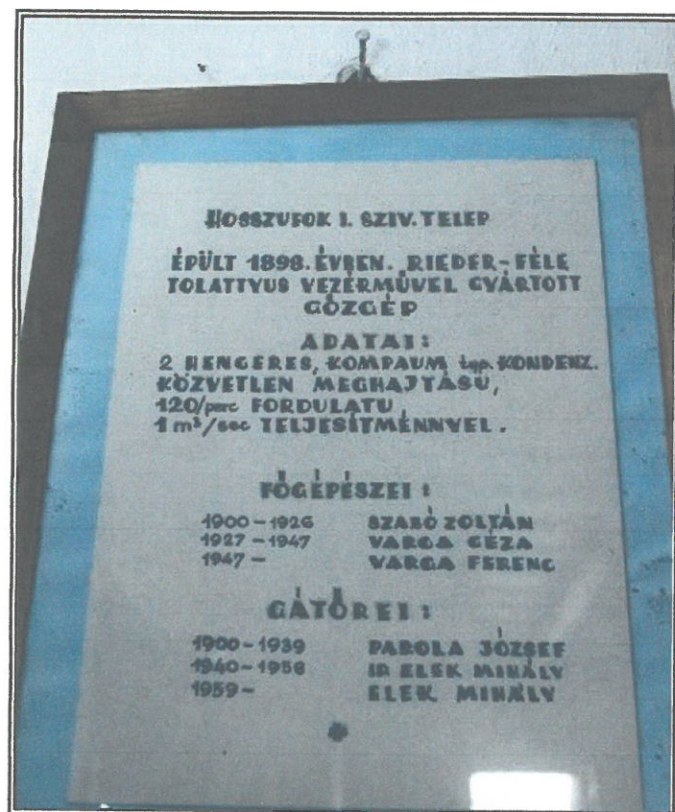
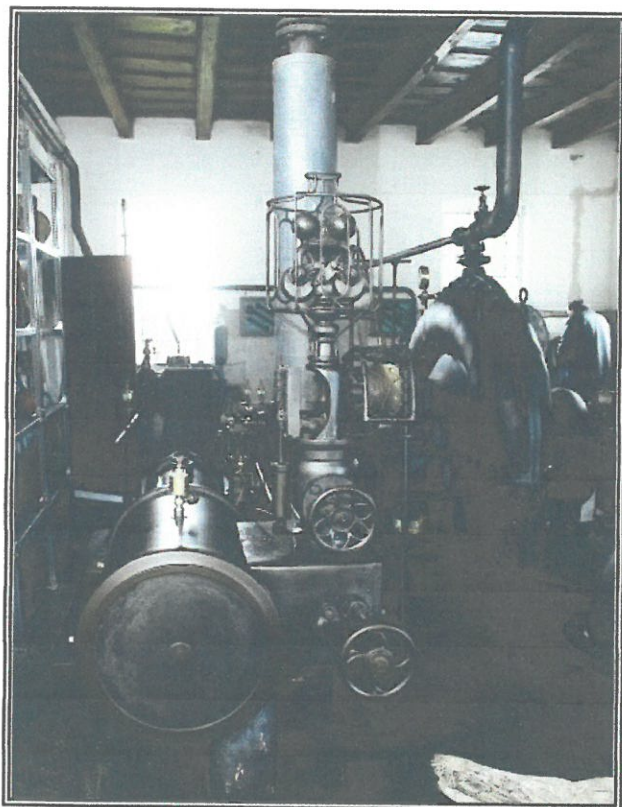
III.

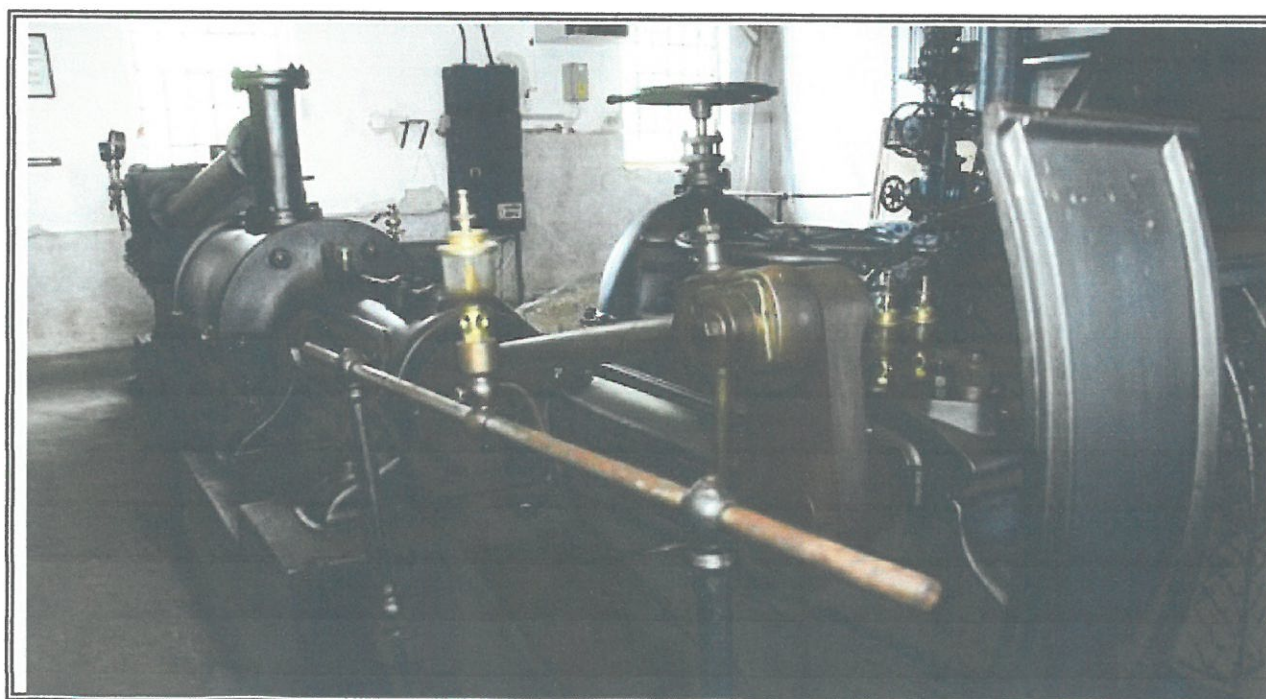
MELLÉKLETEK

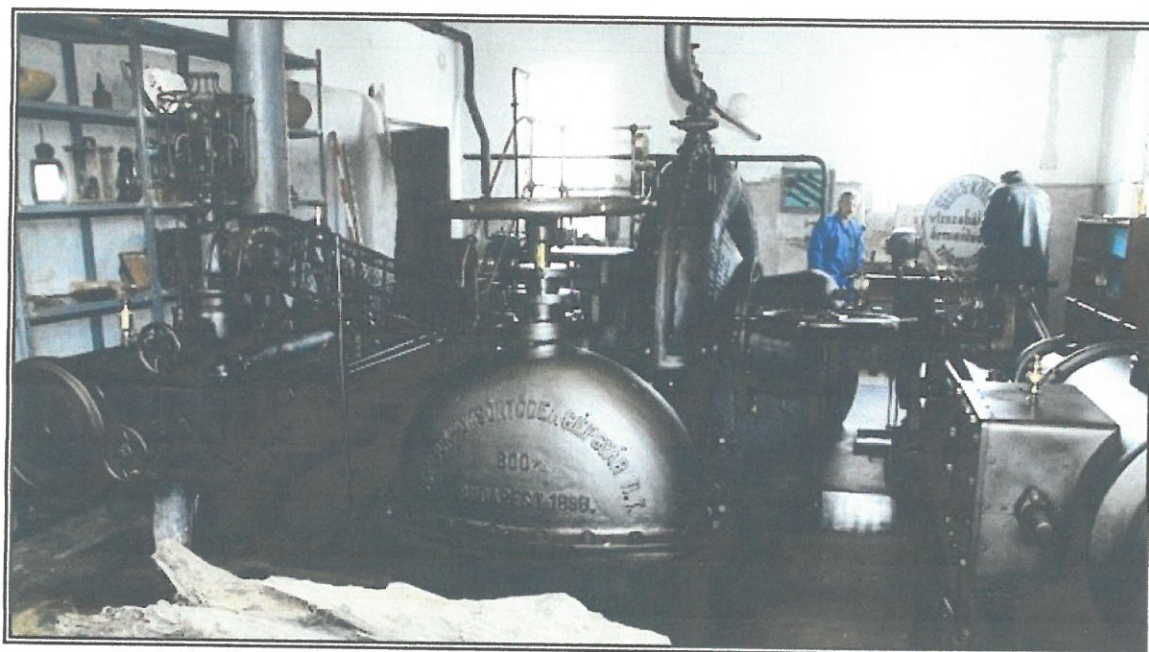
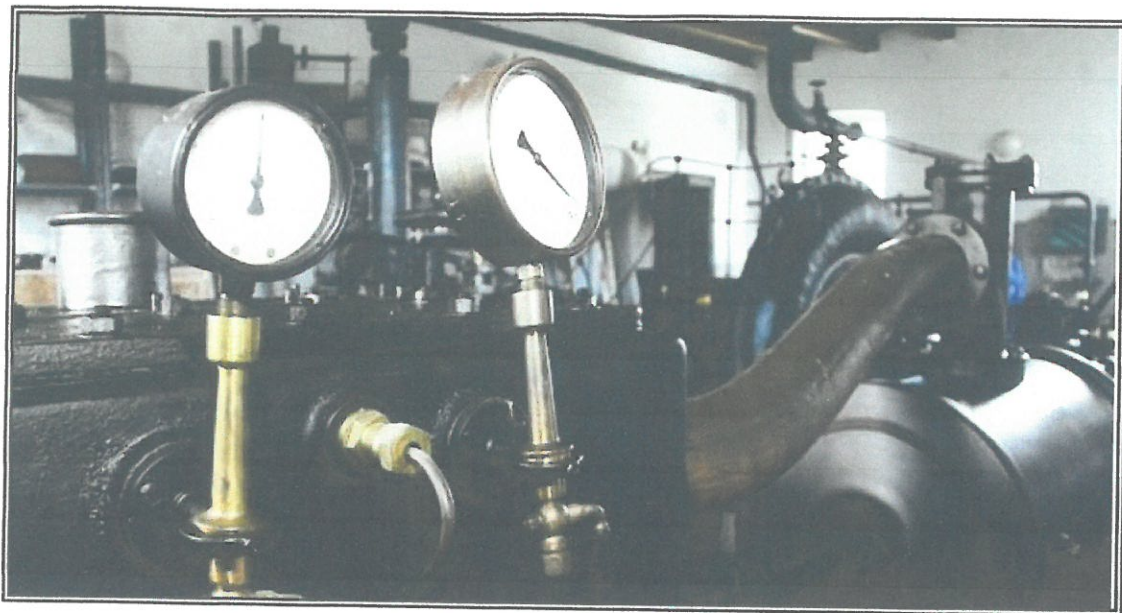
1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

1.) Fotómelléklet. <http://www.tajgazda.hu/index.php/hu/tajerinto/437-a-hosszufoki-csatorna>

2.)MELLÉKLET.

Mezőberényi Helytörténeti és Tájvédelmi Egyesület

5650 Mezőberény Fő út 6.

Ajánlás Benyovszki Mihály „Bodoki Károly Vízügyi Múzeum”

Települési Értéktárba történő felvételéhez

Az utóbbi időben országsszerte felértékelődött a helytörténeti kutatómunka szerepe egy adott közösség múltjának megismerése érdekében.

Ez a munka igen sokrétű, a levéltári kutatásoktól és egyéb internetes forrásoktól a facebook-on szerveződő csoportok tevékenységéig bezárólag.

Számos magánszemély, sok esetben az érdeklődésének megfelelő gyűjtő, kutató szenvedélyének kielégítése érdekében, mindent meg tesz ezen értékek összegyűjtése, alkalmanként publikálása érdekében.

Benyovszki Mihály, aki nagy hozzáértéssel, lelkesedéssel gyűjti és őrzi meg a Mezőberény múltjához köthető képeslapokat és más dokumentumokat, kiadványokat, nagy szolgálatot tesz az évtizedekkel ezelőtti község arculatának bemutatásával, az akkor és még korábban teremtett értékek megőrzésével.

Ezek egyike az 1898 – ban létesült Hosszúfok I. számú gőzüzemű szivattyútelep épülete, amely napjainkban is áll, szépen, majdnem korhűen felújítva.

Mezőberény fejlődése, a mindennapi élet szempontjából nagyon fontos volt a Körös és vízrendszere szabályozása.

Az újratelepülés idején, és az azt megelőző évtizedekben a Körös számtalan kanyarulattal haladt Mezőberény akkori határában, ennek számtalan árvíz volt a következménye, ami sokszor tette használhatatlanná a közelében lévő földeket, legelőket.

Ennek lett a következménye Nemes – Kereki 1731-ben bekövetkezett elnéptelenedése is (az elvándorolt jobbágyság abban az évben Szent György napján megalapították Endrődöt).

Hasonló volt a helyzet a közeli Sárréten is: a vízzel vívott állandó küzdelem arra sarkalta a térség birtokosait, hogy állami segítséggel, szakemberek (mérnökök) ide hívásával megkezdjék a folyók szabályozását, csatornák építését.

Ezekről tanúskodnak a levéltárban fellelhető „Körös – ásás lajstromok”, amelyek tanúsítják, hányan és milyen mértékben vettek részt berényi jobbágyság ezekben a munkálatokban.

Az irányításban, tervezésben, szintezésben részt vevőkközül meg kell említeni Tessedik Sámuel nevét, aki uradalmi mérnöki tiszte mellett hat évig vett részt a folyószabályozásban.

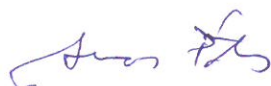
(Síremléke –földre döntve - megtalálható a régi „német” temetőben...)

A múzeum méltó emléket állít ennek az évtizedekig tartó áldozatos munkának: a gyerekek kerékpártúrák alkalmával, felnőttek egyénileg, vagy a Múzeumok Éjszakája és más rendezvények során kaphatnak képet a folyószabályozásról, amelynek eredményeként nőtt a falvak, városok biztonsága, egészségesebb természeti viszonyok jöttek létre, a földművelés, állattenyésztés is kevesebb gonddal zajlik, a szárazabb időszakokban az öntözés sokat segít a jó terméseredmények elérésében.

.Az egyesület nevében ajánlom a Benyovszki Mihály által kezdeményezett „Bodoki KárolyVízügyi Múzeum” felvételét az Értéktárba, abban is bízva, hogy egyre többen fogják fontosnak tartani a múlt értékeinek megóvását, megőrzését a hálás utókornak.

Mezőberény 2018. február 25.

MEZŐBERÉNYI HELYTÖRTÉNETI
ÉS TÁJVEDELMI EGYESÜLET
5650 Mezőberény, Fő u. 6.
Adószám: 18394427-1-04
Bank: 53200046-11081351

Henger Péter

elnök

3.)MELLÉKLET.

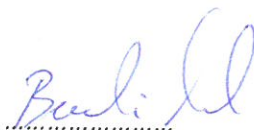
A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó, hozzájáruló nyilatkozat

Nyilatkozat.

*Alulírott Benyovszki Mihály, kijelentem, hogy a települési értéktárba való felvételhez elkészített „**Bodoki Károly Vízügyi Múzeum**” javaslatban szereplő képek között saját fotók nem szerepelnek. A mellékelte fotók minden esetben forrásmegjelöléssel kerültek be a javaslatba.*

Mezőberény 2018. február 1.

Benyovszki Mihály.

aláírás